

اختلالات رفتاری

تألیف:

دکتر سید احمد هاشمی (دانشیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد لامرد)

ابراهیم صحرانشین (دانشجوی دکتری فلسفه تعلیم و تربیت)

نهدت صفایی (دانشجوی دکتری فلسفه تعلیم و تربیت)

سرشناسه	:	هاشمی، سیداحمد، ۱۳۵۳-، [دکتر]
عنوان و نام پدیدآور	:	اختلالات رفتاری / تألیف سیداحمد هاشمی، ابراهیم صحرانشین، نهضت صفایی.
مشخصات نشر	:	تهران: ندای کارآفرین، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	:	۱۴۴ ص.
شابک	:	978-600-482-029-5
وضعیت فهرست نویسی	:	فیبا
یادداشت	:	کتابنامه: ص. ۱۳۷-۱۴۰.
موضوع	:	اختلالات رفتاری در کودکان
موضوع	:	Behavior disorders in children
موضوع	:	اختلالات رفتاری در نوجوانان
موضوع	:	Behavior disorders in adolescence
موضوع	:	اختلالات رفتاری در کودکان -- درمان
موضوع	:	Behavior disorders in children -- Treatment
موضوع	:	اختلالات رفتاری در نوجوانان -- درمان
موضوع	:	Behavior disorders in adolescence -- Treatment
شناسه افزوده	:	صحرانشین، ابراهیم، ۱۳۵۵ -
شناسه افزوده	:	ندای کارآفرین، نهضت، ۱۳۶۰ -
رده بندی کنگره	:	۱۳۹۶، الفبا، P5۰۰
رده بندی دیویی	:	۹۲۸۹/۶۱۸
شماره کتابشناسی ملی	:	۴۸۴۴۴۷۴

نام کتاب : اختلالات رفتاری

نویسندگان : سید احمد هاشمی - ابراهیم صحرانشین - نهضت صفایی

طراح جلد : رضا کاوه

صفحه آرا : آرش جهانی

تیراژ : ۱۰۰۰ نسخه

نوبت چاپ : ۱۳۹۶ اول

قیمت : ۱۴۰۰۰ تومان

شابک : ۹۷۸ - ۶۰۰ - ۴۸۲ - ۰۲۹ - ۵

تهران، خیابان انقلاب، خیابان فخررازی، نبش کوچه انوری، پلاک ۲۹

تلفن تماس: ۶۶۴۰۲۷۲۲

WWW.NedayeKarafarin.ir

فهرست مطالب

۹	پیشگفتار
۱۱	مقدمه
۱۵	فصل اول: اختلالات سلامت روان
۱۵	اختلالات سلوکی
۱۷	مفهوم اندیشی
۱۹	مروری بر مطالبات قبلی
۲۱	فصل دوم: نظریه‌هایی پیرامون اختلالات رفتاری
۲۱	بررسی نظریه‌های رفتار
۲۱	۱- نظریه عواما بیولوژیکی (زیستی یا زیستی شناختی)
۲۱	۲- نظریه روان‌کاری تحلیلی (روانی)
۲۲	۳- نظریه رفتاری یا نظریه یادگیری
۲۳	۴- نظریه بوم‌شناسی لاکوژکان و جامعه‌شناسی
۲۳	اختلالات رفتاری (BEHAVIORAL DISORDER)
۲۳	اختلال رفتاری کودکان و نوجوانان
۲۳	تعریف اختلال رفتاری
۲۴	اختلال در رفتار
۲۵	اختلال رفتاری در بین نوجوانان
۲۵	چگونگی بروز اختلال در رفتار از نظر شناخت‌گرایان
۲۷	فصل سوم: طبقه‌بندی اختلالات رفتاری
۲۷	انواع اختلالات
۲۷	طبقه‌بندی اختلالات بر اساس DSM IV
۲۸	اختلالات افسردگی PERESSION
۲۸	افسردگی چیست؟
۲۹	آیا بدون فشار روانی دچار افسردگی می‌شوم؟
۳۰	علت‌های افسردگی
۳۰	چند نوع افسردگی وجود دارد؟

۳۲	اختلال وسواس
۳۳	اختلال وسواس فکری و عملی
۳۵	اختلال شخصیتی پارانوئید
۳۶	اختلال ضداجتماعی
۳۷	ملاک‌های تشخیص اختلال ضداجتماعی
۳۷	اصطلاح‌شناسی و مفاهیم
۳۹	پرخاشگری
۳۹	انواع پرخاشگری
۴۰	نظریه‌های پرخاشگری
۴۰	کروموزوم‌های پرخاشگری
۴۱	انواع پرخاشگری و رفتار ضداجتماعی
۴۲	هیجان‌پذیری
۴۳	بی‌قراری
۴۳	گوشه‌گیری اجتماعی
۴۴	تشخیص بالینی و ارزیابی گوشه‌گیری اجتماعی
۴۴	دل‌بستگی، بارداری و گوشه‌گیری اجتماعی
۴۷	فصل چهارم: زمینه‌های اختلالات رفتاری
۴۷	عوامل و زمینه اختلال رفتاری
۴۸	زمینه فیزیولوژیکی
۴۸	۱- تأثیرات ژنتیکی
۴۸	۲- تأثیرات بیوشیمیایی
۴۸	۳- آسیب ساختاری
۴۹	تأثیرات بعدی
۴۹	زمینه‌های پویایی
۴۹	ساختمان‌های فکری
۴۹	مراحل جنسی روانی
۵۰	اضطراب و مکانیزم دفاعی
۵۰	زمینه‌های اجتماعی
۵۱	یادگیری مشاهده‌ای

۵۱	سایر زمینه‌ها
۵۲	تفاوت‌های مربوط به جنسیت
۵۲	دسته‌بندی اختلالات رفتاری
۵۴	گروه‌بندی از دیدگاه روان‌پزشکان و پزشکان
۵۴	گروه‌بندی اختلالات رفتاری کودکان توسط ترویج روان‌پزشکی
۵۵	گروه‌بندی از دیدگاه‌های مختلف آموزش و پرورش
۵۶	دسته‌بندی اختلالات بین نوجوانان
۵۷	اصول کلی رفتاردرمانی اختلالات رفتاری
۵۷	برآورد رصدهای شیوع اختلالات رفتاری
۵۸	رابطه مریض شیوع کلی اختلالات رفتاری با عوامل جمعیت شناختی
۵۹	فصل پنجم: اختلالات رفتاری
۵۹	ترس
۵۹	ترس از مدرسه
۶۲	ترس از مدرسه و روش‌های پیشگیری درمان آن
۶۲	عوامل مؤثر در بروز ترس از مدرسه
۶۴	پیشگیری
۶۴	روش‌های درمانی
۶۵	هراس
۶۷	ترس چیست؟
۶۸	فوبی PHOBIA چیست؟
۶۹	راه‌های کمک کردن به کودکان
۷۱	ترس و اضطراب در کودک
۷۱	انواع ترس در کودکان
۷۶	ترس، اضطراب و هراس
۷۷	ترس و دیگر اختلالات
۷۷	درمان
۷۸	اختلال اضطراب جدایی
۷۸	علل ترس از مدرسه
۷۹	برای از بین بردن این اضطراب در کودکان چه باید کرد؟

۸۰	روان شناسان، مدرسه و ترس
۸۰	مدرسه هراسی یا ترس از مدرسه
۸۱	یک تجربه
۸۲	ترس از مدرسه در مقاطع مختلف
۸۲	مقطع ابتدایی: نقش والدین و اضطراب جدایی
۸۳	اضطراب جدایی
۸۳	راهنمایی
۸۴	متوسطه
۸۵	عامل پنهان
۸۶	راهکار
۸۶	نکاتی برای مسئولان
۸۷	آشنایی با درمان ترس از مدرسه
۸۹	درمان ترس از مدرسه
۹۰	اشکها و لبخندها در روز اول مدرسه
۹۱	علت ترس
۹۲	مدرسه‌های مهربان
۹۳	به کودک خود چه بگویید
۹۴	راهکارهایی برای از بین بردن ترس کودکان از مدرسه
۹۶	بیماری ترس از مدرسه
۹۷	معرفی حالت فوبیای مدرسه
۹۷	جلوه‌ها و علائم
۹۸	حالات و رفتار
۹۸	تیپ افراد
۹۹	احساس و تصور آن‌ها
۹۹	تیپ والدین
۹۹	سنین و عوارض همراه
۱۰۰	اقدام به درمان در خانه
۱۰۰	اقدامات درمانی در مدرسه
۱۰۱	اقدامات درمانی مدرسه و معلم

۱۰۲	اقدامات درمانی در صورت ترک مدرسه
۱۰۲	اقدامات درمانی جانبی
۱۰۳	پرهیزها
۱۰۳	ترس از مدرسه در کودکان
۱۰۵	فصل ششم: دیدگاه‌ها و راهکارهای رفتاری ترس
۱۰۵	بررسی دیدگاه‌های رفتاری
۱۰۹	علل ترس شبانه کودک و راه حل آن
۱۰۹	واکنش شما به ترس کودک
۱۱۱	چگونه از ترس جلوگیری کنیم
۱۱۱	راه‌ها، روش‌ها و راهکارهای صحیح مقابله با ترس
۱۱۱	روان‌شناسی و ترس
۱۱۲	انواع و اشکال مختلف ترس کدام است؟
۱۱۲	چرا می‌ترسیم؟
۱۱۲	راه‌های درمان
۱۱۳	واکنش در برابر ترس
۱۱۵	عوامل مؤثر در نوع و میزان ترس
۱۱۶	علل ترس
۱۱۶	درمان ترس
۱۱۶	۱- شیوهی حساسیت‌زدایی نظام‌دار
۱۱۷	۲- شیوهی مدل‌سازی
۱۱۷	۳- شیوهی شناختی درمانی
۱۱۸	ترس در کودکان و نوجوانان
۱۲۳	ترس از صحبت کردن در جمع، دلایل و درمان‌ها
۱۲۷	چرا خشونت؟
۱۲۸	ضررهای پرخاشگری
۱۲۹	ترس، مدرسه، مدرسه‌گریزی
۱۳۰	علل ناشی از مسائل خانه و خانواده
۱۳۱	علل ناشی از مسائل مربوط به مدرسه
۱۳۲	والدین چه کارهایی می‌توانند انجام دهند؟

- ۱۳۳ ..... پیش نهادهایی برای ایجاد تغییراتی در مدرسه
- ۱۳۴ ..... ایده‌هایی برای ایجاد تغییراتی در خانه
- ۱۳۵ ..... منابع و مآخذ
- ۱۳۵ ..... منابع فارسی
- ۱۳۷ ..... منابع لاتین
- ۱۳۹ ..... سخن پایانی

پیشگفتار

از روش تعلیم و تربیت انسان و زیان‌هایی که بر اثر فقدان یا نقصان آن دامن‌گیر فرد و جامعه می‌شود، از سویی احتمال انحراف آن از مسیر صحیح در مدت رشد فرد از سوی دیگر، ایجاب می‌کند که فعالیت‌های مربوطه مورد توجه خاص و مداوم قرار گیرد و اثرات این فعالیت‌ها در رفتار فرد قابل مشاهده نیست.

در عصری که ما زندگی می‌کنیم بروز مشکلات روانی و اختلالات رفتاری مخصوصاً بروز مشکلات روانی، اختلالات رفتاری برای نوجوانان و جوانان امری بدیهی است زیرا در این عصر، روابط انسانی جای خود را به ماشین‌آلات و کامپیوتر داده‌اند و صمیمیت گذشته از بین رفته و هر کسی به فکر خودش است و نوجوانان بیشتر از همه دستخوش اختلالات رفتاری ناشی از تنهایی و تربیت غلط و عدم توجه می‌گردند. با این وجود شناخت اختلالات و یافتن راه حل مبارزه با آن‌ها چه از طرف اولیاء خانواده و چه از طرف مسئولین آموزشی نوجوانان و نسل آینده را در مقابل این مشکلات ایمن خواهد کرد و ما جامعه‌ای سالم خواهیم داشت.

با توجه به اجتماعی بودن آدمی از لحاظ زمینه‌های بهنجاری و نابهنجاری رفتارها مطالعه رفتاری فرد و شناخت اختلالات رفتاری وی بسیار حائز اهمیت است.

زندگی آدمی به دوره‌هایی تقسیم می‌شود یکی از این دوره‌ها «نوجوانی» است که به اعتقاد اغلب دانشمندان و روان‌شناسان دوره مهم و حساس در زندگی هر فرد محسوب می‌شود. حالت‌های روانی احساسات شدید نوجوانی یکی از منابع خطرناک برای سلامتی فرد است که اختلالات رفتاری نشانگر نبودن سلامت روانی جسمی فرد است.

اساسی‌ترین راه‌های مقابله با مشکلات نوجوانان شناخت اختلالات رایج و شایع بین نوجوانان در مقاطع تحصیلی ابتدایی است. بنابراین کلیه کسانی که با دانش آموزان سروکار دارند از جمله والدین، مربیان، مشاوران، معلمان، دست‌اندرکاران نظام آموزش و پرورش در تکوین شخصیت نوجوانان سهیم هستند پس شناخت انواع و میزان اختلالات رفتاری دانش‌آموزان بسیار مهم است تا در زمینه‌ای اطلاعات کافی نباشد تعلیم و تربیت امور محوله بی‌شک موفق نخواهد شد.

ساختار جمعیت کشور ما به گونه‌ای است که دانش‌آموزان بیشترین قشر آن را تشکیل می‌دهند که شناخت تنوع و میزان اختلالات دانش‌آموزان در جهت برنامه‌ریزی و فعالیت‌های آموزشی و پرورشی کاری بس مهم است منظور از اختلالات رفتاری از دسته از رفتارهایی که از دیدگاه‌های روان‌شناسی و جامعه‌شناسی بهنجار نباشد مسئله مورد تحقیق اختلالات رفتاری عبارت‌اند از: هیجان‌پذیری وسواس و تمایل به گوشه‌گیری، رفتار و انکار پارانویایی، افسردگی، گرایش به پرخاشگری و رفتارهای تهاجمی، بی‌قراری، گرایش رفتارهای ضد اجتماعی و ترس است. که موارد ذکر شده به‌ویژه پدیده ترس در این کتاب مورد بررسی قرار گرفت.

لازم به ذکر است که مطالعه این کتاب به همه دانشجویان، پژوهشگران و علاقمندان حوزه‌ی فرهنگ و تعلیم و تربیت، پیشنهاد می‌گردد. در پایان از خوانندگان محترم تقاضا داریم نظرات و اسفادات اصلاحی خود را در زمینه این کتاب را به پست الکترونیکی hmd_ha_her@yahoo.com ارسال نمایند.

دکتر سید احمد هاشمی

ابراهیم صحرانشین

نهضت صفایی

۱۳۹۶

مقدمه

با شروع فصل بازگشایی مدارس بسیاری از مادرانی که فرزندانشان برای اولین بار به مدرسه می‌روند، با مسئله وجود ترس^۱ از مدرسه در کودکانشان مواجه هستند. اگرچه ترس از مدرسه ممکن است در کودکان دوره‌های مختلف تحصیلی وجود داشته باشد، ولی کودکان کلاس اول نوع ترسشان با کودکان دوره‌های دیگر متفاوت است. بعضی از آنان تقریباً دچار اختلال اضطراب جدایی از والدین^۲ بخصوص مادرشان هستند.

استفاده از الگو یا اسباب‌بازی به عنوان کمک در مدرسه و کلاس صورت می‌گیرد و کمک خوبی به روش مواجهه سازی است.

هراسی معادل‌های درستی به نظر نمی‌رسند. همچنین، ترس از مدرسه فرار از مدرسه مترادف و هم‌معنا نیستند. با این حال، هر دو غیبت از مدرسه را شامل می‌شوند. کودک مبتلا به ترس از مدرسه معمولاً کارهای مدرسه‌ای خود را خوب انجام می‌دهد و از بهره‌های هوشی مناسبی نیز برخوردار است. اما میانگین بهره هوشی در کودکان مبتلا به فرار از مدرسه، کمتر از حد متوسط است. کودکی که ترس از مدرسه دارد نزد مادرش می‌ماند، ولی کودک فراری از مدرسه، در خیابان‌ها گردش می‌کند. نیمی از این کودکان فراری از مدرسه در میان همسالان خویش محبوبیتی ندارند و نیمه دیگر آن‌ها مرتکب خلاف و لغزش می‌شوند.

ترس از مدرسه در کودکان مدرسه‌رو و در هر سنی که باشند دیده می‌شود، اما این مشکل بین ۵ الی ۸ سالگی و بعدها نیز در ۱۱ و ۱۲ سالگی معمول‌تر و رایج‌تر است. هر دو جنس مذکر و مؤنث به آن مبتلا می‌شوند. و احتمالاً دخترها کمی

1- fear

2- Parents

بیشتر از پسرها. در تمام طبقات اجتماعی و در طیف کامل توانایی‌های تحصیلی مشاهده می‌شود. مخالفت کودک برای رفتن به مدرسه در روزها و هفته‌های نخستین سال تحصیلی است و آن هم همراه با علائم جسمانی یا گریستن مداوم.

ترس یا امتناع از رفتن به مدرسه پیش از آنکه علت شخصیتی و عاطفی داشته باشد، ناشی از یادگیری است. مادر یا پدری که در ارتباط خود با کودکان مفاهیم و نکته‌های منفی از محرک‌ها و مکان‌هایی مثل مدرسه یا درس خواندن انتقال می‌دهند، وقتی تجربه‌های منفی توأم با وحشت و ترس و اضطراب خود را از دوران تحصیل و مدرسه، تنبیه و توبیخ‌ها به بچه‌ها انتقال می‌دهند و از آن‌ها می‌خواهند که مواظب رفتارهایشان باشند خواه یا ناخواه، بذر امتناع و ترس از مدرسه را در افکار آن‌ها می‌کارند. "به باور من، بسیاری از بچه‌ها به پدر و مادر و ترس از جدا شدن از آن‌ها برای رفتن به مدرسه مبتلایند. علت دیگری هم داشته باشد. والدینی که یکی از کودکان خود را در نتیجه بسیار از عوامل از دست می‌دهند، حساسیت خود را در مراقبت و نگهداری از کودکان دیگر بیشتر می‌کنند و همین باعث می‌شود که کودکان ناخودآگاه اضطراب ناشی از جدایی از پدر و مادر را تجربه کنند و این در بین خانواده‌هایی که کودکان بافاصله‌های زیاد از یکدیگر متولد می‌شوند بیشتر است. شدت این اضطراب تا اندازه‌ای است که کودکان به مدرسه رفتن مشکلات فراوانی را برای والدین ایجاد می‌کنند. (حسین پور، ۱۳۸۹).

والدین ممکن است این بهانه‌ها را جدی گرفته و در رفتن کودک به مدرسه ممانعت کنند و همین باعث می‌شود ترس کودک هر روز بیشتر شود. برعکس از وابسته کردن کودک به خود و عدم ایجاد تلقین‌های روحی مضر در کودکان، در قدم اول به عهده والدین است. همچنین ایجاد یک روحیه مستقل در کودک از اقدامات اولیه‌ای است که باید توسط والدین ایجاد شود؛ در مواجهه با کودکان و مدرسه و در سنین ابتدایی از ترساندن و ایجاد رعب و وحشت خودداری کنند و دیگر اینکه نباید تجارب و بازخوردهای منفی خود را به کودک انتقال دهند. خاطرات، یادواره‌ها و تجارب مثبت، شاد و جالب را از معلمان دوره ابتدایی با کودکان خود در میان بگذارند و از معلم‌ها با القاب خوب یاد کنند. برای جلوگیری از انزوای طلبی و دوری

گزینی سعی کنند از معلمان در منزل استفاده نکنند و تا می‌توانند آن‌ها را در محیط‌های آموزشی و حضور در جمع قرار دهند. برای کاهش هر چه بیشتر ترس از مدرسه در کودکان، باید سعی شود در هر مقطع از وجود کارشناسان مشاور جهت راهنمایی استفاده شود.

ترس از مدرسه به صورت‌های گوناگون خود را نشان می‌دهد. نخستین نشانه ترس از مدرسه غالباً شکایت جسمی مانند دل‌درد، گلودرد، و سردرد است. بچه معمولاً از بیماری خود چنان شکایت می‌کند که از رفتن به مدرسه معذور می‌شود. وقتی مادر تسلیم می‌شود و اجازه می‌دهد که بچه در خانه بماند و شکایت هم به‌طور سحرآمیزی از بین می‌رود. اگر مادر تسلیم نشود، بیماری آن‌قدر دوام پیدا می‌کند که مراقب بهداشت مدرسه بچه را به خانه می‌فرستد.

در خانه علائم ترس از مدرسه روز بعد موقع رفتن به مدرسه دوباره پیدا می‌شود، وقتی این موضوع مدتی دوام پیدا کند و متخصص اطفال بیماری خاصی را تشخیص ندهد، تشخیص «فوبیای مدرسه» داده می‌شود.

ترس از مدرسه سبب می‌شود که کودکان در مواردی به تعارض رو آورند و تن به اعمال و اقداماتی دهند که باعث نگرانی والدینشان شود تا آن‌ها به این نتیجه برسند که او را نباید به مدرسه فرستاد. در این حالت با زمانی که در خانه هستند رفتاری عادی دارند و گریه نمی‌کنند. اما زمانی که صحبت از مدرسه رفتن می‌شود، دوباره تعارض آن‌ها شروع می‌شود. گاهی ممکن است آن‌ها به راقع بیمار شوند؛ زیرا بار گران غصه و اندوه کودک یا بیمار می‌کند. در آن صورت لازم است با امنیت خاطر به معالجه او اقدام کرد. «فوبیای مدرسه» معمولاً صبح زود رخ می‌دهد و در مواقعی که مسئله مدرسه رفتن منتفی است فروکش می‌کند. در روزهای تعطیل و یا در اوایل تعطیلات آخر هفته، کمتر شده یا اصلاً دیده نمی‌شود (دهقان، ۱۳۸۶).

ترس از مدرسه دارای دو حد شدت و ضعف است. حالت شدید آن برای کلاس‌های اول تا سوم است و در این مرحله، والدین و مربیان گاهی با کودک درگیری و مشکل دارند. کودک دائماً از دردهای گوناگون می‌نالند، دچار کم‌خوابی و

بی‌خوابی است، بی‌اشتهاست. هضم غذایش با دشواری همراه است و ... اگر در این سنین مشکل او حل نشود، ممکن است به کلاس‌های بالاتر و حتی سال‌های آخر دبیرستان هم کشانده شود. همچنین ممکن است که مثلاً در اواخر کلاس دوم این ترس فروکش کند ولی باز هم در اوایل سال تحصیلی جدید تشدید شود و برای والدین دشواری بیافریند.

www.ketab.ir